

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֶמְדָּה יָמִים HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֶׁת הַשָּׁבוּעַ פִּנְחָס תשפ"ה

ברכת הבנים, דווקא למנשה?
הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

המפקדים של חומש הפקודים וההשוואה ביניהם, העסיקו רבות את רבותינו. מצד אחד, המספר הסופי הכמעט שווה בין הסיכום של המפקד בפרשת במדבר והמפקד בפרשתנו. ומצד שני, ההבדלים המשמעותיים במניין חלק קטן מהשבטים. בדברינו הקצרים נתייחס להבדל במניין שבט מנשה.

מניינם בפרשת במדבר: "לְכָנִי מִנְשֵׁה תוֹלְדָתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וְנִמְעָלָה כָּל יֵצֵא צָבָא: פְּקָדֵיהֶם לְמִשְׁנֵה מִנְשֵׁה שְׁנֵים וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף וּמֵאָתָיִם" (א, לד-לה).

מניינם בפרשת פנחס: "אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת מִנְשֵׁה וּפְקָדֵיהֶם שְׁנֵים וְחֲמִשִּׁים אָלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת" (כו, לד).

הראשונים על אתר לא הציעו הסבר להבדל העצום, אבל רבנו יעקב בעל הטורים במקום כותב: "מנשה נתרבה בזה המנין עשרים אלף וחמש מאות. וזהו שאמרו בני יוסף ליהושע "לאמר מדוע נתתה לי נחלה גורל אחד וְחָקֵל אֶחָד וְאֲנִי עִם רַב עַד אֲשֶׁר עַד פָּ"ה בְּרַכְנִי ה'".

(יהושע יז יד).

נציע מקור, הסבר והרחבה לדברי הפוסק החשוב (פוסק בן פוסק, בנו של הרא"ש). מקור דברי בעל הטורים בדברי רש"י, המבאר פסוק זה בספר יהושע, "עד אשר ראית שנתרבה מניני ראשון למנין שני עשרים אלף וחמש מאות כמנין כ"ה בגימטריה, במנין ראשון אתה מוצא במנשה בספר במדבר שנים ושלשים אלף ומאתים ובפנחס שנים וחמשים אלף ושבע מאות".

דברי רש"י מבוססים כנראה על דברי המדרש על הפסוק בברכת יוסף: "בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת צִלִּי עֵין" (בראשית מט, כב) "שיהא שבטו פרה ורבה כמעין הנובע, שנאמר "וידבר בני יוסף את יהושע לאמר מדוע נתת לי חבל אחד וגורל אחד ואני עם רב עד אשר כה ברכני ה' (שם יז, יד), ויאמר לו יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה, אמר להם החביאו עצמכם ביערים, כדי שלא ישלוט בכם עין הרע, אמרו לו אין עין הרע שולט בזרעו של יוסף, שנא' 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין'".

נתקדם הלאה בעזרת דברי רש"י שם על פסוק א: "וַיְהִי הַגּוֹרֵל לְמִשְׁנֵה מִנְשֵׁה אֲבִי הַגִּלְעָד כִּי הוּא הָיָה אִישׁ מְלַחְמָה וַיְהִי לוֹ הַגִּלְעָד וְהַבֶּשֶׁן" - לפיכך נטל תחלה בימי משה בעבר הירדן ויהי לו הגלעד והבשן".

רש"י בדבריו הקצרים, עונה על שאלה אחרת: מדוע חצי שבט מנשה קיבלו נחלה בעבר הירדן המזרחי? הרי הם לא ביקשו נחלה שם! ועוד קשה: מדוע לא עשו איתם את התנאי המפורסם שעשו עם בני גד ובני ראובן?

רש"י עונה שכבר מכיר בן מנשה, שהיה איש מלחמה כנכדו של יוסף - המשנה למלך מצרים, כבש חלקים מהגלעד. יתכן מאוד שרש"י צועד כמנהגו הקבוע בעקבות הרמזים של התנא רבי יוסי בן חלפתא, וז"ל: "ויאיר בן מנשה ומכיר בן מנשה נולדו בחיי יעקב אבינו, ומתו לאחר מיתת משה רבינו" (סדר עולם רבה (ליינר) פרק ט).

בכיוון זה פירש גם תלמיד הרס"ג: "ומכיר אבי אמו היה ראש ואב לגלעד ויאיר תפס לגלעד אחריו. לפיכך נקרא על שם אבי אמו ועל שם הנחלה שתפשו בימי שלטונו של יוסף שהיה מלך על הארץ. ... ולכן נתאו בני מכיר לשבת בארץ הגלעד ובתפוש אביהם נתנה משה להם. שנאמר 'ולמכיר נתתי את הגלעד' (דברים ג, טו) ולבני בניו מה שתפשו עד גבול הגשורי והמעכתי ... וגם יהושע נתנה להם שנאמר ויהי הגורל למטה מנשה... כי הוא היה איש מלחמה ויהי לו הגלעד והבשן (יהושע יז א). דע לך באר היטב כי אותם הדברים של חומש של מכיר ויאיר ונבח ספורות לשעבר הן".

התשובה של המדרש, רש"י, בעל הטורים ותלמיד הרס"ג, אחרי בקשת המחילה, אינם עונים על תימה נוספת. אם בני מנשה פרו ורבו יותר מהשבטים האחרים בזכות הברכה של יוסף, מדוע לא מתקיימת הברכה גם אצל בני אפרים?

בשבוע הבא, נציע בענוה פתרון לשתי החידות

שוב למדנו את העיקרון שחז"ל קבעו: "ר' נחמיה אומר דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקומות אחרים" (אוצר מדרשים (אייזנשטיין) ל"ב מדות באגדה), וכה"א "היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה" (משלי לא, יד).

רק עיון בכל המקורות נותן את התמונה השלמה.

נסיים ונציע ללמוד מכאן שגם בחיי היום יום, לא לסמוך על מידע שמגיע ממקור אחד, לא להסתכל על המציאות כבעלת מימד אחד, אלא להשתדל לקבל תמונה כללית, מנקודת מבט רב מימדית, שכנראה תהיה מדויקת יותר וקרובה לאמת.

לשיעורי הרב יוסף כרמל ביוטיוב

לְעִי לֹוי זְשַׁמַּת

הרב משה מרדכי ארנרדיך א' בניסן תשפ"ה			לע"נ הנופלים במערכה להגנת המולדת הי"ד		
מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א		
הרב ראובן וחייה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	מר יצחק וגב' נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	מר צפורה בת יונה דונייך ע"ה נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	מר שמואל וגב' אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב		
הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	מר זליג וגב' שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	מר אלישע בן רבקה וגב' שושנה בת שרה	הרב אשר וגב' סוזן וסרטייל (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	מר שמואל וגב' אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב	הרב אליהו כרמל וגב' מלכה טויבע כרמל י"א במנחם-אב תשס"ט
הרב יעקב (ג'ר) פרנקל ט' בטבת תשפ"ב	מר מירה קושיצקי גב' נלב"ע כ"ב בסיוון תשפ"ג	הרב נפתלי צבי יהודה בר אילן מנחם אב תשפ"ד	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד

Eretz Hemdah

ארץ חמדה, ע"ר

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080 2 Bruriya St., Jerusalem

www.ERETZHEMDAH.ORG טל: 02-5371485 info@eretzhemdah.org

חַמְדַּת הַשָּׁבֶת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

לע"נ מורנו הרב ארנרייך זצ"ל, ממנו למדנו להרגיש את הסברא ולהתרגש מהבנת התורה

ילדים זה ברכה

נזכיר את הפרקים הקודמים בקצרה:
אחרי שהגמרא (ברכות דף נט ע"ב) קובעת שמברכים את ברכת 'שהחיינו' על שמחה פרטית ואילו את ברכת 'הטוב והמטיב' על שמחה משותפת, הגמרא מקשה על אמירה זו מברייטא, בה נאמר שאם אומרים לאדם שאשתו ילדה זכר – מברך הטוב והמטיב. הגמרא עונה ומסבירה שגם במקרה זה יש אדם נוסף, אשתו, השמחה עמו, וגם לה נוח בבן.
גמרא זו מפתיעה ממספר בחינות. ראשית, מדוע בכלל עולה השאלה אם אפשר לברך 'הטוב והמטיב' על לידה, האם לא חשבנו על כך שיש לילד הזה גם אמא השמחה בו?
כפי שלמדנו שם, הרשב"א אומר שאין די בעצם השמחה בכדי להצדיק את ברכת 'הטוב והמטיב', אלא יש לזהות 'שמחת הנאה ותועלת'. בעולמנו ובימנו הרעיון הזה נשמע מעט רחוק. בספר תהלים (קכז ד) נאמר ש"כחיצים ביד גיבור כן בני הנעורים". אמנם חז"ל דרשו מספר דרשות על הפסוק, אך פשט הפסוק, בהקשר בו הוא נכתב, הוא שהילדים מחזיקים את החווה, את החקלאות, עומדים כמגינים מפני שודדים. אשרי שמילא אשפתו מהם. בעולם ההוא מי שלא היו לו בנים משקו בהחלט היה סובל. מבחינה זו לתוספת בן הייתה משמעות גדולה יותר, ללא ספק.
אם על כך מדובר, ניתן להבין מדוע אדם היה מברך על לידת בן ולא בת, משתי סיבות: ראשית, הנוהג היה שהבנות היו מתחתנות ומצטרפות למשק הבית של בעלה. הנצי"ב מביא מדרש שרואה בכך חסד של ממש: אדם מגדל את הילדה הזאת עד גיל בגרות, משקיע בה, ואז היא נישאת והוא רואה אותה רק בחגים. הנאת תועלת כבר אין לו ממנה. יתרה מכך, גם אם היא נשאת בבית אביה, בדרך כלל היא לא הייתה מתפקדת כחלק מההגנה על החווה והתפעול שלה. אם הרשב"א מתכוון לתועלת שיש לחווה הביתית, בהחלט ניתן לטעון שבנות היו תורמות פחות בתחום המסוים הזה, משתי הסיבות הללו.
ברם, יתכן שגם ללא התועלת לחווה הפרטית הרשב"א עדיין היה אומר שניתן לברך על הנאת התועלת. הגמרא במסכת כתובות אומרת שאישה רוצה ילדים "כחוטרא לידא ומרא לקבורה" – משענת להישען עליה, ובטחון שמישהו ידאג לקבורה ראויה. גם באלו ניתן לראות "הנאות תועלת", ואלו בהחלט קיימים בעולמנו. ראוי לציון שבהנהלות העולם שלנו אין הבדל משמעותי בין הבנים והבנות לעניין זה: בעוד שבימי הקדם הבת הייתה כפופה יותר לבית בעלה ופחות לבית הוריה, בעולמנו קשה לומר שהבנים או הבנות מסייעים יותר להוריהם לעת זקנה (אם כבר הייתי מנחש שהבנות יותר נתרמות לטיפול בהורים לעת זקנה, אך זהו ניחוש בעלמא). אם הברכה היא על "הנאות תועלת" זו, הרי שבעולמנו אין סיבה לברך על הבנים או על הבנות בדווקא.
כזכור, בספר חסידים מובאים מעשים על ראשונים שבירכו על לידת ילדים גם ללא הנאת תועלת כלל. לשיטתם תמיד יש לברך "הטוב והמטיב". אם כך, הרי שהברכה היא על עצם השמחה, ולפיכך הברכה תחול על בנים ועל בנות בשווה.
ראוי לציון שהרמב"ם והרי"ף אינם מזכירים את הברכה הזאת.
ערוך השלחן מציע כך: בגמרא כתוב "אמרו לו 'ילדה אשתך זכר'". מה פשר המילים "אמרו לו"? למה לא לכתוב "ילדה אשתו זכר, יברך"? הוא מציע שהברייטא עוסקת באדם שלחוץ דווקא על לידת בן. מבשרים לו שנוולד לו בן, ולכן יש כאן שמחה מיוחדת בכך שנוולד לו דווקא בן. על פי קריאה זו ניתן לבאר גם מדוע הגמרא 'שכחה' בשלב הראשון שיש אישה השמחה בלידה זו, כמובן האם, מכיוון שהמוקד של הסיפור הוא האב הטרי והלחץ האישי שלו. אך מדובר באירוע חריג, ורק בו מברכים 'הטוב והמטיב'.
לכאורה יש לשאול על דבריו: מדוע לידה אינה מצדיקה ברכת 'שהחיינו'? וכי בלידה יש פחות שמחה מרכישת מוצר חדש? ניתן לחשוב על מספר תשובות:
א. יש צפי ארוך טווח ללידה. זה לא קורה ברגע. הבשורה על כך שהלידה הייתה תקינה, אך צפויה, אינה מצדיקה ברכה (אלא אם כן האדם אינו יודע מה יוולד, ולחוץ על כך שיזכה דווקא לבן או בת).
על פי תירוץ זה יהיו חומרות גדולות: אדם הקונה בית בתהליך ארוך ומייגע של מו"מ והוצאת משכנתא וכו' לא יברך על רכישת הבית? יצמן שלא, אך זה בהחלט מפתיע.
ב. הלידה עצמה מכאיבה ומורכבת. יתכן וקשה לברך על אירוע עליו נאמר "בעצבון תלדי בנים".
גם על הסבר זה קשה. הרי הגמרא אומרת שאדם שאביו נפטר מברך 'דיין האמת' על הפטירה ו'שהחיינו' על הירושה. יש כאן מוסר קשה: לצד הצער, חייבים לזכור את הברכה שאנחנו מקבלים. דברים מבהילים. אך מה שברור הוא שלגמרא אין בעיה למהול את הצער בשמחה, להניח אותם זה לצד זה, ולברך על שניהם (מיד לאחר אחת הלידות שלנו, אשתי היקרה שרה שכבה ואמרה "ברוך ה' ברוך ה'" שוב ושוב. אמרתי לה: כן, לאיזו בת שלמה ויפה זכינו. אולי נברך עליה ברכה מסודרת יותר מאמירת "ברוך ה'". היא אמרה: תיכף. עכשיו אני מודה לה' שהכאב הזה נגמר. תיכף נעבור לתינוקת).
ג. לצד השמחה שבלידה, הלידה גוררת עבודה רבה, ואיננו יודעים איזה יכשר ואם נצליח בגידול הילדים. יתכן ולכן סוברים הרמב"ם ורי"ף וערוך השלחן שניתן לברך בהקשר מסוים בלבד.
הנצי"ב (בפירושו 'מרומי שדה' על הגמרא שם) באמת מציע שזו הסיבה לא לברך על לידת ילדים. אך הציץ אליעזר (חלק יג אות כ) אומר שנימוק זה אינו משכנע: עלינו לברך 'באשר הוא שם'. כך כותב הרמב"ם (הלכות ברכות פרק י הלכה ד): "הגיעה אליו טובה או ששמע שמועה טובה, אף על פי שהדברים מראין שטובה זו תגרום לו רעה מברך 'הטוב והמטיב'". כרגע הוא שמח בתינוקת הזאת. כנודע ש'מרבה נכסים מרבה דאגות'. האם נאמר שאדם שזכה לנכסים רבים לא יברך בגלל שהם מרבים את דאגותיו? כך הוא טבע העולם: כל ברכה טומנת בחובה דאגות נוספות. אדרבה: הברכה משמעותית רק בגלל שהיא מטילה אחריות ומשמעות נוספת. זו לא סיבה לא לברך על השפע שהקב"ה מאציל עלינו.
לעניין ההבדל בין בנים לבנות, הציץ אליעזר והדברי יציב אכן אומרים שבעולמנו באמת אין אפשרות להכריע אם יש יותר נחת מהבנים מאשר מהבנות. לכן קשה להצדיק הבדל בברכה על זה או על זה.
בפירושו 'יד פשוטה', הרב נחום אליעזר רבינוביץ מציע הסבר פשוט יותר להשמטת הרמב"ם את הברייטא: הרמב"ם אומר שיש לברך 'הטוב והמטיב' על שמועה טובה. מהי שמועה טובה? אין צורך להגדיר את זה: אדם מבין לבד מהי שמועה טובה. אם לידת הבן היא שמועה טובה – יברך. אם לידת בת היא שמועה טובה – יברך. אם הפצצת הכור באירן היא שמועה טובה – יברך. אי אפשר לפרט את כל השמועות הטובות שבעולם, אדם צריך להבין לבד שמועה טובה מהי, ולברך עליה.
בשבוע הבא נוסף שיקולים נוספים לברכה על לידת ילדים, נסכם את מערכת השיקולים, ונציע מתווה להכרעה הלכתית.

Mexico City, Mexico

מקסיקו סיטי, מקסיקו

מנחם אב, ה'תשנ"ז

שימוש בפועל שאינו יהודי להכנות מקודש לחול

שאלה

בקהילה האשכנזית במקסיקו פועל קייטרינג כשר בבעלות יהודית אבל לא דתית. הם אחראים על אולם השמחות הנמצא בבנין בית הכנסת, ומתפקידו הכנת אוכל לחתונות בר-מצוות וסעודות המתקיימות מידי שבת אחרי התפילות. הפועלים הם לא יהודים ולכן יש משגיה מטעמנו במטבח זה. אצלנו החתונות מתקיימות בעיקר במוצאי שבת, ובימי שיעון הקיץ אפילו שגמר השבת הוא מאוחר, החופות נערכות בכל אופן, כשעה אחר תום השבת. דבר זה מקשה על ההכנות של האירועים ולכן יש דברים שכבר מכינים בשבת. למעשה המצב הקיים כיום הוא שבישולים ואיסורים גמורים לא נעשים בשבת, אבל דברים אחרים כמו קיצוץ ירקות, סידור צלחות ושולחנות וכד' מכינים בשבת. לטענת בעל הקיטרינג מוכרחים לעשות את זה יותר מוקדם כי לא יספיקו להכין את הכל רק במוצאי שבת, וזה גם יוריד את רמת השרות. לא בא בחשבון להכין דברים אלה מערב שבת כי האוכל יתקלקל. השאלות הן:

1. האם גוי יכול לעשות הכנות משבת לחול בשעת דחק זה, כשלא אומרים את זה מפורשות אבל הוא יודע מה מוטל עליו לעשות?
2. מה הם הדברים שעקרונית היה אפשר להתיר בגלל שעת דחק זה ומה אסור בכל מקרה?
3. מה הם התנאים הצריכים להתקיים מבחינת ההשגחה במקרה זה?

תשובה

חברת קייטרינג בבעלות יהודית לא תכין ע"י גויים בשבת צרכי סעודה שתערך במוצאי שבת באולם בית הכנסת, אפילו ע"י רמיזה לעובדים הגויים מע"ש, מהסיבות הבאות:

- א. גם באופן שאין איסור אמירה לגוי בשבת כגון שרומז לו מערב שבת¹, עדיין קיים איסור הנאה ממעשיו כאשר עושה זאת לצורך ישראל², ואפילו באיסור דרבנן³.
- ב. באופן שהגוי עושה על דעת עצמו⁵ למשל כדי להיות פנוי במוצאי שבת⁶ אסור לו לעשות זאת בבית ישראל⁷ ובודאי לא במקום ציבורי כבית כנסת⁸, משום חילול השם⁹.
- ג. שעת הדחק המתוארת בשאלה אינה בכלל מה שהתירו שבות דשבות ל"צורך הרבים"¹⁰ או מפני מצווה¹¹. בבין השמשות מותר להכין ע"י הגויים צרכי הסעודה שאינם בגדר מלאכות כגון סידור שולחנות¹².

¹ שו"ע או"ח (סימן שז ס"ב) וב"משנה ברורה" (ס"ק י) ומשמע אפילו רמז בלשון ציווי מותר מערב שבת.

² שבת דף קכב ע"א, ובתוס' ד"ה ואם כתבו גזירה שמא יאמר לנכרי לעשות מלאכה בשבילו וכ"כ רשב"א, שם, ור"ן שם כתב שמא ירגילו לשבת אחרת, וע"ע בביצה דף כד ע"ב ברש"י שכתב כדי שלא ייהנה ממלאכת שבת.

³ באיסורים מן התורה אסור ליהנות עד מוצ"ש בכדי שיעשו ועיין הטעמים בראשונים בביצה דף כד ע"ב, אך באיסורים דרבנן הרי"ף הר"ן הסמ"ג ומרדכי פסקו דאסור עד למוצ"ש בכדי שיעשו ור"י ורא"ש פסקו שבמוצ"ש מותר מיד למי שנעשו בשבילו, ולאחרים לכו"ע מותר אף בו ביום, ובשו"ע סימן שכה ס"ח משמע שפסק כדעה הראשונה וכ"כ ב"משנה ברורה" שם ס"ק מב ובשעה"צ ס"ק מה.

⁴ יש כאן שני איסורים דרבנן:

א. טרחה יתרה בשבת, עיין סימן שלג ס"א (ואיסורו יותר קל משבות).

ב. הכנה מקודש לחול שאסור משום טורח, עיין שו"ע (או"ח סימן שכג, ו) ו"משנה ברורה" (ס"ק כח). אכן, "אליה רבה" (סימן רנב ס"ק יב) מתיר אמירה לגוי ומשמע גם הנאה ממעשיו, כאשר כל איסורו משום טרחה או עובדין דחול וכן פוסק בשו"ת "ערוגת הבשם" (חאו"ח סימן נה) ובספר "תשובות והנהגות" (ח"א סימן קכד). אלא שבט"ז (סימן שיג ס"ק י) אוסר אף בעובדין דחול ע"י נכרי אא"כ לצורך הרבה ככל שבות דשבות וכן ב"משנה ברורה" (שם ס"ק נו ובסימן תנט ס"ק לה) וכן ב"שמירת שבת כהלכתה" (פל"א ס"ט) וב"ילקוט יוסף" (סימן שז ס"א) דאם לא משום אדעתא דנפשיה אסור והוי בכל שבות דשבות בעלמא. ומה שהתירו באחרונים בסימן שכא להדיח בשר שלא נמלח ביום שלישי לשחיתותם ע"י אינו יהודי, זהו דווקא בגלל שיש הפסד שלא יוכל לבשלו ואכן ה"מגן אברהם" חולק וסובר שאין זה הפסד גדול ליחיד בביתו. וכן מש"כ ב"משנה ברורה" (סימן רנד ס"ק מג) להתיר להוציא פת לחם מתנורים שלנו לצורך מוצ"ש ע"י אינו יהודי, גם זה משום הפסד.

⁵ עיין סימנים רמד ס"א, רנב, ס"ב, רעו סע' א-ב, שז ס"ד ועוד.

⁶ יש שלמדו מסימן שה סכ"א שבאופן כזה נחשב אדעתא דנפשיה קעביד אף שהוא חלב של ישראל ובבית ישראל, ופסק עפ"ז ב"שמירת שבת כהלכתה" שהובא לעיל שאין צריך למחות בידי הגוי אם שוטף בשבת כלי ישראל לצורך מוצ"ש כדי שיהיה פנוי, אמנם ב"ילקוט יוסף" שהובא לעיל חלק עליו בזה ע"פ מה שהשיגו ה"מגן אברהם" ופמ"ג וא"ר ועוד על דברי השו"ע דזהו דווקא דרך מקרה, וכן פסק לאיסור בשו"ת שרגא המאיר (ח"ב סימן מב אות ז), ובנדוננו אף יותר קשה לומר שאדעתא דנפשיה קעביד, כיון שהסברא להתיר כשעושה כדי להיות פנוי במוצ"ש היא שבגלל צרכיו עושה ולא אכפת לו ממה שנוח לישראל שהכלים ישטפו בשבת, אך כאן הוא יודע שבעל הבית היהודי רצה שיעבוד בשבת כדי שאיכות השירות לא תפגע וכן כדי לסיים את ההכנות לסעודה בזמן, ולכן ודאי שעושה זאת אדעתא דנפשיה. מה גם שרוצים להתיר זאת בקביעות בימי הקיץ והאחרונים הנ"ל התירו רק לפעמים ודווקא באופן שעושה מעצמו אין למחות, ולא כשהיהודי רמז לו מע"ש ונראה שעושה לדעת ישראל.

⁷ מלבד הבעיה שהזכרנו בהערה הקודמת שכשעושה בבית ישראל וישראל רואהו נחשב כעושה לדעת ישראל ולא אדעתא דנפשיה, יש בעיה שיאמרו שהזמין את הגוי לעשות מלאכה בשבילו, עיין בסימנים רמד ס"ה ורנב ס"ב וב"משנה ברורה" שם, והוא מירושלמי (שבת פ"א ה"ח), הביאו המ"מ (פ"ו ה"ב מהלכות שבת), וגם כאשר עושה המלאכה בביתו שלו אם ידוע ומפורסם שהיא של ישראל יש לאסור ולמחות בידו, עיין סימנים רמד ס"ד ורנב ס"ג, ובנדוננו הרי מדובר בבית כנסת שהוא מקום מובהק של יהודים וגם מקום ציבורי וכן גם הכלים ידועים שהם של ישראל.

⁸ נראה כי במקום ציבורי יש חשש רחב יותר שיאמרו שהזמין את הגוי לעשות מלאכה בשבילו

- ⁹ סימן רעו ב"משנה ברורה" ס"ק יא. ונראה שבמקום ציבורי כבית כנסת המשפיע על הקהילה והוא גם מקום קדוש יש בעיה גדולה יותר של חילול השם מבית פרטי של ישראל.
- ¹⁰ סימן שז ס"ה. עיין גם ב"מגן אברהם" ס"ק ז וב"משנה ברורה" ס"ק כב שהפסד גדול נחשב צורך הרבה, ונראה שכאן ההפסד שיהיה לבעל הקייטרינג או הטרחה להביא פועלים מע"ש לסדר ולהכין את הדברים שניתן להכניס מע"ש ואולי גם שכירת פועלים נוספים במוצ"ש כדי להגביר את קצב העבודה, לא נחשב הפסד גדול ביחס לעלות הכוללת של האירוע.
- ¹¹ בסימן שלח ס"ב יש מתירים לומר לאינו יהודי לנגן בכלי שיר בחופות אף שהוא שבות דשבות, כיון ששמחת חתן וכלה הוי מצווה, מ"מ בנדוננו במה שתירד רמת השרות או תתאחר מעט הסעודה נראה שאין פגימה בשמחת חתן וכלה. וגם מצד הסעודה שהיא סעודת מצווה נראה שאין להתיר כיון שאין מדובר בביטולה, אלא באיחורה ובעיקר בהשתדלות של בעל הקייטרינג בדרכים אחרות.
- ¹² עיין בשו"ת "אז נדברו" (ח"א סימן טו) שהשיב על שאלה דומה מאוד מקהילתכם בשנת תשל"ז ופסק שם לאיסור והתיר בבין השמשות של מוצ"ש להתחיל בהכנות לסעודה, שאין כרוכות באיסורי מלאכות.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת לכרכים ד-ט:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

[ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org](mailto:info@eretzhemdah.org)

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:			
שולמית בת לאה	ניר רפאל בן רחל ברכה	חנה בת אוריה	טל שאול בן יפה
אוראל בן דליה	רות צפורה בת חנה	ישי בן מרים	הילל בן תמר שפרה
מאירה בת אסתר	הילה צפנת בת שרה טובה	שמואל בן ברויה	מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה
שלמה בן שולמית	עובדיה בן אסתר מלכה	נעם בן שלומית	עודד בן חיה
ר' יצחק בן בריינדל גיטה	חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה	רבקה בת שרה בלה	מינדה לאה בת ליפשה

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן.
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראל של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

לעייין שולמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלב"ע סיון תשע"ט	לעייין רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמוחה סבג	לעייין גב' לוריא הופמן ז"ל	לעייין חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשע"ה	לעייין סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלב"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
לעייין הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי				